

Tablica 2.

ŠKOLSKO NATJECANJE					
broj sudionika ¹		1494			
ŽUPANIJSKO NATJECANJE					
VII. razred	VIII. razred	I. razred	II. razred	III. razred	IV. razred
546	726	419	424	201	288
ukupno		2599			
DRŽAVNO NATJECANJE					
VII.	VIII.	I.	II.	III.	IV.
15	15	15	15	12	11
ukupno		83			

Svako je natjecanje neponovljivo iskustvo koje nam omogućuje da buduća budu što bolja. Do iduće godine...

Marijana Češi

VOLIM HRVATSKI

D o javnih natpisa bez pravopisnih i gramatičkih pogrešaka i te kako je stalo učenicima iz 72 osnovne i srednje škole u Hrvatskoj koji su sudjelovali u natječaju Volim hrvatski koji su pokrenuli emisija Navrh jezika Drugoga programa Hrvatske televizije (Program za djecu i mlade), Zavod za školstvo Republike Hrvatske, Školska knjiga (list Modra lasta) i Večernji list.

U natječaju u kojem je sudjelovalo tisuću učenika, a sve su škole o njem bile obaviještene u prvom polugodištu, svatko je u suradnji sa svojim učiteljem ili profesorom trebao u svojoj sredini popisati i opisati javne natpise,

od putokaza i reklama do grafita. Učenici su i hvalili i kudili javne natpise, a najbolji su među osnovnoškolcima bili učenici Osnovne škole Dalj iz Dalja i Klasične gimnazije Ruđera Boškovića iz Dubrovnika.

Sa žarom i iskreno zainteresirani i zabrinuti za svoj materinski jezik učenici 8. razreda Osnovne škole Dalj i njihova profesorica hrvatskoga jezika Brankica Kovačević osmislili su pravi mali znanstveni projekt i odredili i vrijeme njegova ostvarenja – tri tjedna. Počeli su s nazivom svoje škole i zabilježili da su na ulazu u školsku zgradu natpisi na latinici, ćirilici i glagoljici (riječ je o dječjem radu posvećenom obilježavanju Međunarodnoga dana materinskoga jezika). Učenici su se zauzeli za to da se imenica Dalj

¹ Podatci o sudjelovanju učenika na školskim natjecanjima nepotpuni su. Poslani su samo iz pet županija.

u nazivu škole piše s navodnicima, a uporište im je za tu preporuku Hrvatski školski pravopis (Babić, Ham, Moguš, Školska knjiga, Zagreb, 2005.). Istraživanjem su doznali da je natpis promijenjen prije nekoliko godina i da su navodnici nestali prema naputcima Trgovačkoga suda u Osijeku. Zaključili su da hrvatski pravopis i hrvatski zakon nisu uvijek usklađeni.

Kako svatko od sudionika natječaja nije imao poteškoća pronaći primjere s pravopisnim i gramatičkim pogrješicama te brojne tuđice, osobito anglizme, i pobjednici natječaja, učenici iz Dalja, našli su dobar primjer u najbližem susjedstvu. Na vratima poljoprivredne trgovine osmijeh na licu izazvala im je rukom napisana obavijest „Upis jednodnevnih pilića“. Učenicima nije, dakako, bilo jasno kako se to mogu i pilići upisivati, a komentirali su da obavijest nije pravilno napisana jer nije riječ o upisu pilića već je posrijedi poziv osobama koje se žele prijaviti za kupnju jednodnevnih pilića. Također su na jednome mjestu pronašli natpis „Prodajem vreće po narudbi“ i u njem uočili pravopisnu i gramatičku pogrješku. Umjesto *ć* upotrijebljeno je *č* – *vreće* umjesto *vreće*, a umjesto *dž* upotrijebljeno je *đ* – *narudbi* umjesto *narudžbi*.

Učenici Klasične gimnazije Ruđera Boškovića iz Dubrovnika sa svojom su profesoricom Mirjanom Žeravicom istražili koliko njihov grad zagađuju (onečišćuju) javni natpisi. Zapazili su brojne tuđice u javnim natpisima, a komentirali su uz ostalo naziv frizerskoga salona *Beauty* koji doduše jamči ljepotu, ali isto to jamči (ali na hrvatskom jeziku) frizer za dame i gospodu *Petrunjela*. Premda su svjesni da Dubrovnik kao elitno turističko mjesto treba imati suvenirnice, za oko su im zapeli natpisi *gift shop*. Pohvalili su pak ime konobe Dubrovački Kantun, ali i pokudili pisanje druge riječi u nazivu te konobe velikim slovom. Ispravno su zaključili

da se druga riječ u nazivima (ako nije i sama vlastita imenica) uvijek piše malim početnim slovom. Pošto su mnogo puta prošli gradom u potrazi za nepravilnim javnim natpisima, zaključili su da razne *boutiquee* i *shopove* još nekako i mogu progutati, ali *T-bone steak* i *teahouse* – nipošto! Grad im obiluje različitim prodavaonicama koje u nazivu imaju *club*, *trade*, *market* i drugo, no ipak su pronašli endem – prodavaonicu kućnih potrepština. Poguban utjecaj engleskoga na hrvatski jezik uočili su u natpisu *The Pucić Palace* i zapitali se odakle se stvorilo *the* kad je već sve dovoljno nagršeno pretvaranjem Palače Pucić u Pucić Palace.

Primjeri nepravilnosti u javnim natpisima toliko su brojni da bi se na temelju radova učenika moglo zaključiti kako je više loših natpisa nego dobrih.

Pozorno pregledavši sve radove, ocjenjivački je sud, u kojem su bili jezikoslovka Nives Opačić, urednica Modre laste Željka Horvat-Vukelić, savjetnica u Zavodu za školstvo Mirela Barbaroša-Šikić, voditeljica jezične službe Hrvatske televizije Kata Fišter-Zalović i Maja Matković, voditeljica jezične službe Večernjeg lista, odlučio da se drugo mjesto među osnovnim školama dodijeli osmom razredu OŠ „Monte Zaro“ iz Pule i treće mjesto petom razredu OŠ Prof. Blaž Mađerić iz Novigrada Podravskog.

Drugo mjesto među srednjim školama pripalo je Općoj gimnaziji Prosvjetno-kulturnog centra Mađara iz Osijeka, a treće drugom l. razredu Srednje škole Fra Andrije Kačića Miošića iz Makarske.

Prvonagrađeni će učenici ići na dvodnevni izlet u Istru i na Krk, a ostalim nagrađenicima pripast će vrijedne knjige.

Premda je ocjenjivački sud svjestan da je natječaj Volim hrvatski kamenčić u brizi za hrvatski jezik, veliko je ohrabrenje što nepravilnosti u javnim natpisima i tuđice uočavaju najmlađi, no ako natječaj ne prihvate

svi kojima je do dobrobiti hrvatskoga jezika stalo, prije svega Hrvatski sabor, i ne donese li se, po ugledu na Poljsku i Francusku, Za-

kon o jeziku kojim će se novčano kažnjavati nepismenost, trud tisuću učenika ostat će, na žalost, samo vrijedan pokušaj.

Maja Matković

CASH & CARRY

Ne možemo proći Zagrebom da ne vidimo kako se ponosno koči naziv *Cash & Carry*, a vjerojatno je tako i u drugim gradovima.

To je i naziv strane tvrtke, trgovačkoga lanca, postoji i *Diskont Cash & Carry*. Mislim da ima i drugih prilika u kojima ćemo naći tu parolu jer u trgovačkome jeziku to znači *Plati pa nosi!* (najčešće u gotovu i bez dostave). To zvuči pomalo i drsko, ali kad je na engleskome, to je otmjeno, a lako bi se reklo hrvatski *Plati pa nosi!*, ali to bi bilo dvostruko drsko i svojim sadržajem i što je na hrvatskome gdje je običnije na engleskome.

Može se misliti da se *Cash and Carry* javilo u naše vrijeme, ali nije, U Hrvatskoj straži iz 1939. našao sam ovu rečenicu: „Ukinuta zabrana izvoza oružja iz USA uz klauzulu „cash and carry“.“

Što se samoga zahtjeva tiče, dakle ni on nije baš nov, iako potječe iz engleskoga, odnosno američkoga. No pojava je još starija. Bila je poznata već za davnijih vremena jer trgovačko načelo *plati pa nosi!* samo je po sebi razumljivo, iako je razumljiva i *veresija*, koja je u našim rječnicima zabilježena već u 17. st.; pa *kredit*, ili još ljepše: *na poček*.

Da je pojava *plati pa nosi!* stara, nalazimo potvrdu u Akademijinu rječniku gdje piše: „trāk ... kad se hoće da se naznači glas, koji se čuje kad se spusti novac. Trāk para, trāk čaša (t. j. prvo paru pa piće).“

Tragajući za hrvatskom potvrdom toga izraza, nisam ga našao.

U rječniku dviju Matica zabilježen je primjer Stevana Sremca:

- Izvol'te novine!... Jok novine... nego ovde, ovde! 'Oću: „Trak čaša, trak para!“.

Jasno je da *trak para – trak čaša* ne spominjem zbog izraza, nego samo da pokažem kako je ta pojava stara. Ali čini se da se taj izraz nije proširio ni u srpskome. Vjerojatno i Srbi danas upotrebljavaju *Cash and Carry* jer što se anglizama tiče, koliko znam, i njih muče iste anglističke nevolje kao i nas.

Danas smo civilizirani pa ne govorimo: *Plati pa nosi!*, nego *Cash-and-carry!*

Čak i ne mislim da će hrvatski izraz *Plati pa nosi!* prevladati, ali ću ipak dodati da se to hrvatski može reći s dvama veznicima: *Plati pa nosi! Plati i nosi!* Oba su veznika sastavna, ali veznik *pa* ima u sebi jače naglašenu poslijevremenost: najprije se događa ono što se kazuje u glavnoj rečenici, zatim ono što se zbiva u zavisnoj rečenici. Znamo to iz poslovice *Ispeci pa reci*. Najprije smisli, a onda reci.

Zato je bolje: *Plati pa nosi!* Ali kao što znamo iz prakse, danas to nije bolje. Danas je bolje: *Cash and Carry!* Modernije je. Otmjenije je! Ipak je dobro da upozorim da nije hrvatskije, da postoji i hrvatski izraz ma kako bila mala vjerojatnost da pobijedi u borbi s pomodnim *Cash and Carry*.

Stjepan Babić